

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПАВЛОВА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 631.3:339.137.2

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя - 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті (м. Запоріжжя).

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Корінєв Валентин Леонідович,
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя),
проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Верхоглядова Наталія Ігорівна,
Придніпровська державна академія будівництва
та архітектури, проректор з науково – педагогічної
та навчальної роботи

кандидат економічних наук, доцент
Гринько Тетяна Валеріївна,
Дніпропетровський національний університет
ім. О. Гончара (м. Дніпропетровськ),
доцент кафедри міжнародних фінансів

Захист відбудеться “___” лютого 2009 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.127.01 при Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б, ауд. 125.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70-б, ауд. 114.

Автореферат розісланий “___” _____ 2008 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.С. Головкова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси глобалізації світової економіки, а також європейський вибір України, призвели до посилення конкуренції як на світових, так і на внутрішньому ринку. Особливо це стосується галузей машинобудівного комплексу, які є фондоутворюючими і від рівня розвитку яких значно залежить конкурентоспроможність вітчизняної економіки. Про це переконливо свідчить низька активність товаровиробників цих галузей у зовнішньоекономічній діяльності. Неконкурентоспроможність вітчизняної продукції машинобудування, особливо в аграрній сфері, не дає змоги Україні конкурувати в боротьбі за ринки збуту з розвиненими країнами світу. А це свідчить про те, що кардинальному підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції сільськогосподарського машинобудування немає альтернативи. Розв'язання даної проблеми можливе лише на основі якісних оцінок дійсного стану конкурентоспроможності аграрної техніки та визначення шляхів її підвищення.

Методологічні основи та практичні аспекти конкурентоспроможності відображені в працях вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як В. Андрійчук, Н. Верхоглядова, Л. Головкова, Т. Гринько, Ф. Котлер, В. Павлова, О. Кузьмін, А. Плясунков, М. Портер, Т. Решетілова, Г. Семенов, О. Сидоренко, Г. Скудар, Р. Фатхутдінов, Д. Юданов та інших. Проте, незважаючи на численні дослідження, окремі аспекти проблеми, а також безліч конкретних практичних питань щодо підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, потребують доопрацювання.

Традиційний погляд на проблематику забезпечення конкурентоспроможності продукції зводиться до характеристики факторів, які потенційно можуть впливати на неї. У більшості наукових робіт вітчизняних та зарубіжних вчених використовується універсальний підхід до розгляду конкурентоспроможності продукції без урахування її призначення. Недостатньо дослідженими залишаються питання регулювання цим процесом.

Вітчизняні підприємства сільськогосподарського машинобудування потребують науково обґрунтованих рекомендацій для покращення свого конкурентного стану за рахунок випуску конкурентоспроможної продукції. Специфіка роботи цих підприємств потребує спеціального методичного підходу до визначення конкурентоспроможності продукції з урахуванням відмінностей різних сегментів ринку, який можна було б використати в практичній діяльності.

Вся ця сукупність проблемних питань має важливе теоретичне та прикладне значення, що обумовлює актуальність обраної теми й вимагає додаткових досліджень за вказаними напрямками, опрацювання теоретичних, методичних і практичних аспектів вирішення проблеми оцінки та регулювання рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах наукової теми кафедри менеджменту

Класичного приватного університету "Організаційно – економічні засади формування та розвитку потенціалу суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки" (номер державної реєстрації 0106U000460), в якій автору належить розробка науково-методичного підходу до оцінки та регулювання рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні результативного методичного підходу до оцінювання та регулювання конкурентоспроможності продукції підприємств вітчизняного сільськогосподарського машинобудування.

Відповідно до мети в дисертації визначені такі завдання:

- проаналізувати сутність та особливості поняття «конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування»;
- визначити і обґрунтувати систему показників оцінювання конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування;
- проаналізувати існуючі методичні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності продукції та визначити переваги і недоліки кожного з них;
- розробити методичний підхід до визначення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування та основи її оцінювання;
- провести аналіз стану і тенденцій розвитку ринку продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування України;
- провести кількісну оцінку конкурентоспроможності продукції на прикладі діючих підприємств сільськогосподарського машинобудування;
- розробити систему управління конкурентоспроможністю продукції на підприємствах сільськогосподарського машинобудування при розробці планів їх стратегічного розвитку;
- розробити програмне забезпечення проведення розрахунку та управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Об'єктом дослідження є процес оцінки та регулювання конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування в умовах вітчизняного ринку.

Предметом дослідження є розробка теоретичних та практичних засад щодо забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії і теорії менеджменту, які висвітлені в працях зарубіжних і вітчизняних науковців. У дисертації використані такі методи: *системного аналізу, наукової абстракції та аналогії* - для поглиблення сутності категорії «конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування» (розділ 1,

підрозділ 1.1); *класифікації та типології* - при систематизації факторів забезпечення зростання рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки, формуванні конкурентної стратегії підприємств сільськогосподарського машинобудування (розділ 1, підрозділ 1.3); *економіко-статистичний метод* - при проведенні кількісної оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств вітчизняного сільськогосподарського машинобудування (розділ 2, підрозділ 2.3), а також для аналізу стану вітчизняного ринку сільськогосподарської техніки (розділ 2, підрозділ 2.1); *експертні методи* - при формуванні переліку показників та їх вагомості у процесі оцінки рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування (розділ 1, підрозділ 1.2); *методи економіко-математичного моделювання* - при розробці системи регулювання рівня конкурентоспроможності продукції (розділ 3, підрозділ 3.3). Обробка даних проведена з використанням спеціально розробленого програмного забезпечення.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що в межах дослідження конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування одержані суттєві наукові результати, що свідчать про особистий внесок автора, а зокрема:

вперше:

- обґрунтовано методичний підхід, до визначення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, що дозволяє одержати комплексну оцінку групових та одиничних її показників з урахуванням вимог споживачів різних сегментів вітчизняного ринку. Відмінність підходу полягає в тому, що він враховує вимоги споживачів різних сегментів вітчизняного ринку в залежності від рівня їх платоспроможності;

- запропоновано механізм управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування на основі варіювання прогнозованих одиничних та групових показників, що на відміну від існуючих, дозволяє проаналізувати всі можливі варіанти рівнів конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки та вибрати найбільш доцільний варіант для конкретної групи споживачів в умовах конкурентного ринку;

удосконалено:

- сутність категорії «конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування» як здатність сільськогосподарської техніки бути більш привабливою для споживачів у порівнянні з іншими аналогічними виробами завдяки більш повній відповідності своїх споживчих характеристик. Запропоноване визначення дозволяє більш повно охарактеризувати рівень реального чи потенційного задоволення потреб та запитів споживачів в умовах конкретного сегменту ринку;

- класифікацію системи одиничних показників конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, що базується на раціональному співвідношенні якості продукції, маркетингового просування, сервісу та рівня витрат на її придбання та використання. Це

дозволяє привести у відповідність потреби споживача та можливості виробника з метою підвищення ефективності роботи підприємства;

набули подальшого розвитку:

- діюча класифікація існуючих методичних підходів до визначення конкурентоспроможності продукції на основі систематизації їх базових ознак, що забезпечує передумови обґрунтованого вибору виробником методу оцінювання конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки;

- підхід до формування стратегії забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування з урахуванням визначених виробником споживчих параметрів продукції, що дозволяє обґрунтувати напрям досягнення виробничо-збутових цілей підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці методичного підходу, який дозволяє визначити у кількісному вираженні комплексний показник рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування на різних сегментах ринку. Проведений розрахунок дає можливість розробити відповідні стратегії для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки. Застосування цих розробок керівництвом підприємств, інвесторами та безпосередніми споживачами сільськогосподарської техніки дозволяє виявляти об'єктивні позиції продукції, що оцінюється (як проектованої, так і вже випущеної), на певних сегментах ринку, встановлювати фактори конкурентоспроможності, що визначають ці позиції і здатні вплинути на їхню зміну, знайти слабкі місця у просуванні продукції на світові ринки і визначити перспективні напрями зміцнення конкурентних позицій вітчизняних товаровиробників на досліджуваному сегменті ринку.

Отримані результати роботи автора використовуються в практичній діяльності Головного управління економіки Кіровоградської обласної державної адміністрації (довідка № 795 – 8 від 02.04.08); Головного управління агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації (довідка № 41-10-338 від 08.08.08); ЗАТ «Збутова компанія Червона зірка» (довідка № 854 - 3 від 24.06.08); ТОВ «Агротек» (довідка № 78 від 15.05.08); КФ ТОВ НВФ «Агросвіт» (довідка № 273 від 16.07.08); СЗАО «АГРО СТАР» (довідка № 172 від 03.06.08).

Результати дисертаційного дослідження використовуються кафедрою економіки підприємства та маркетингу Кіровоградського інституту комерції під час розробки навчально-методичного забезпечення дисциплін «Економіка підприємства», «Стратегічний маркетинг», «Маркетинг», «Маркетингова товарна політика», «Промисловий маркетинг» (довідка № 209/02 від 18.06.08).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові положення та висновки дисертації, що виносяться на захист, розроблено автором особисто і відображено в одноосібних наукових працях.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення дисертаційної роботи доповідалися й одержали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах: «Розвиток

наукових досліджень 2006» (м. Полтава, 2006 р.); «Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки» (м. Донецьк, 2006 р.); «Наука: teoria і praktyka – 2007» (Przemysl , 2007 р.); «Макроекономічна політика в Україні: проблеми науки та практики» (м. Харків, 2007 р.); «Альянс наук: вчений-вченому» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2007» (г. Одесса, 2007 г.); «Věda a technologie: krok do budoucnosti» (Praha, 2008 г.); «Современные направления теоретических и прикладных исследований 2008» (г. Одесса, 2008 г.); «Наука – виробництву, 2008» (м. Кіровоград, 2008 р.); «Научно пространство на Европа» (София, 2008 г.).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 5,68 др. арк., з них 6 статей у фахових наукових виданнях (3,9 др. арк.).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг роботи становить 199 сторінок, у тому числі 25 рисунків, 28 таблиць, 8 додатків, 202 використаних джерел.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються мета і задачі дослідження, його об'єкт і предмет, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні основи конкурентоспроможності продукції»** - досліджено та узагальнено теоретичні основи, сутність та особливості поняття «конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування», розроблено методичний підхід, який дозволяє визначити у кількісному вираженні комплексний показник рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки на різних сегментах ринку.

Доведено, що універсального визначення терміну «конкурентоспроможність» не існує. Воно інтерпретується в залежності від економічного об'єкту, який розглядається. Тому критерії, характеристики і фактори динаміки конкурентоспроможності для кожного її рівня мають свою специфіку. Конкурентоспроможність слід розглядати на рівні продукції, товаровиробників (підприємств), галузей і країни. Усі ці рівні взаємозалежні і оцінка їх стану визначається, в першу чергу, здатністю конкретних виробників випускати конкурентоспроможну продукцію.

Проведено групування існуючих поглядів на визначення поняття «конкурентоспроможність продукції» і запропоновано її визначення: «Конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування - це властивість сільськогосподарської техніки, яка характеризується вищим ступенем реального або потенційного задоволення нею конкретних потреб споживачів на визначеному сегменті ринку, у порівнянні з аналогічною технікою».

Конкурентоспроможність продукції більш повно розкривається через систему її показників. Обґрунтування, вибір і використання номенклатури показників конкурентоспроможності продукції є важливою умовою її об'єктивної оцінки.

З урахуванням вимог конкретного ринку конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, зумовлюється найбільш прийнятним, як для споживачів, так і для виробників, співвідношенням між рівнем якості продукції, рівнем витрат на її придбання й використання, рівнем сервісу і рівнем її маркетингового просування. Обґрунтування вибору індивідуальної системи показників конкурентоспроможності по кожній групі здійснюється з урахуванням призначення та галузі застосування конкретної продукції.

Визначальною умовою успішності прийняття управлінських рішень щодо посилення конкурентних позицій продукції на ринках збуту стає об'єктивна і своєчасна кількісна оцінка конкурентоспроможності продукції, без якої заходи, передбачені для підтримки належної конкурентоспроможності, залишаються тільки бажанням, оскільки відсутня об'єктивна основа визначення їх реального рівня. Дослідження методів оцінювання рівня конкурентоспроможності продукції, розроблених вітчизняними і зарубіжними авторами, дозволило систематизувати їх за певними класифікаційними ознаками. Класифікація залишається відкритою на всіх рівнях і може бути доповнена іншими існуючими, а також новими методичними підходами.

Розроблений автором методичний підхід дозволяє визначити у кількісному вираженні комплексний показник рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування на різних сегментах ринку. В основі розрахунків лежить порівняння сукупності показників конкурентоспроможності оцінюваної сільськогосподарської техніки з відповідною базою - сукупністю базових значень показників. Принципово можливо, як базове, приймати значення показників конкурентоспроможності гіпотетичної та реально існуючої продукції. Вагові коефіцієнти показників розраховуються як з погляду споживачів, так і фахових експертів. З цією метою сегментація ринку вітчизняних споживачів сільськогосподарської техніки проводиться в залежності від рівня їх платоспроможності.

Можна виділити 4 основні сегменти споживачів сільськогосподарської техніки (А, В, С, D). Сегмент А характеризується низьким рівнем платоспроможності споживачів, для яких найбільш важливими показниками є ціна сільгосптехніки та можливість економії палива. Сегмент В теж характеризується низьким рівнем платоспроможності споживачів, але більш важливими стають показники надійності та якості сільгосптехніки, зручності та багатоваріантності її застосування. Сегменти А і В між собою подібні і висувають порівняно невисокі вимоги до товару. Сегмент С є перехідним між вищезазначеними сегментами ринку. Цей сегмент характеризується середнім рівнем платоспроможності споживачів і, як наслідок, середніми вимогами до можливих показників сільськогосподарської техніки. Сегмент D найбільш наближений до вимог «ідеального ринку», на якому може реалізовуватися

найкраща за всіма показниками сільгосптехніка. Тут споживачі мають високий рівень платоспроможності і, як наслідок, можуть дозволити собі висувати досить високі вимоги до рівня сільськогосподарської техніки.

Враховуючи вище зазначене, комплексний показник рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування ($K_{ксп}$) пропонується розраховувати за формулою:

$$K_{ксп} = K_{як}x_{як} + K_c x_c + K_m x_m + K_{сн} x_{сн} \quad (1)$$

де $K_{ксп}$ - це комплексний показник, який синтезує одиничні показники конкурентоспроможності сільгосптехніки та відображає рівень конкурентоспроможності за однаковими групами параметрів;

$K_{як}$, K_c , K_m , $K_{сн}$ - відповідно групові показники якості сільгосптехніки, сервісу продукції, маркетингового просування продукції та показники споживання продукції, безрозмірні величини;

$x_{як}$, x_c , x_m , $x_{сн}$ - коефіцієнти вагомості групових показників.

Для підвищення точності розрахунків доцільно проводити усереднення значень одержаних коефіцієнтів вагомості за всіма оцінками показників, тобто їх нормування до одиниці.

При $K_{ксп} \geq 1$ продукція конкурентоспроможна на конкретному ринку, а при $K_{ксп} < 1$ - неконкурентоспроможна.

Групові коефіцієнти конкурентоспроможності продукції за показниками якості, споживання, сервісу і маркетингового просування продукції для кожного сегменту ринку розраховуються, як добуток одиничного показника конкурентоспроможності й середнього нормованого коефіцієнту для кожного сегменту споживачів.

Одиничний показник конкурентоспроможності по кожному параметру визначається, як відношення показників продукції, що аналізується, до відповідних показників техніки конкурента на цільовому сегменті.

Коефіцієнти вагомості групових показників визначаються в залежності від сегменту ринку, виходячи із запропонованих автором принципів позиціонування товару, яке визначається тим, що споживач думає про товар та з яким набором властивостей він його ідентифікує (рис. 1).

До переваг даного методичного підходу можна віднести наступне: в методичному підході враховано майже всі специфічні особливості аналізу рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки; запропонована більш чітка послідовність проведення оцінки конкурентоспроможності продукції; приділяється особлива увага детальному аналізу групових і одиничних показників сільськогосподарської техніки; при аналізі конкурентоспроможності сільгосптехніки враховано сегментування ринку споживачів; вагові

коефіцієнти показників конкурентоспроможності розраховуються з позицій як споживачів, так і фахових експертів; створено інструментарій для моделювання конкурентоспроможності переважної більшості видів продукції на конкурентних ринках.

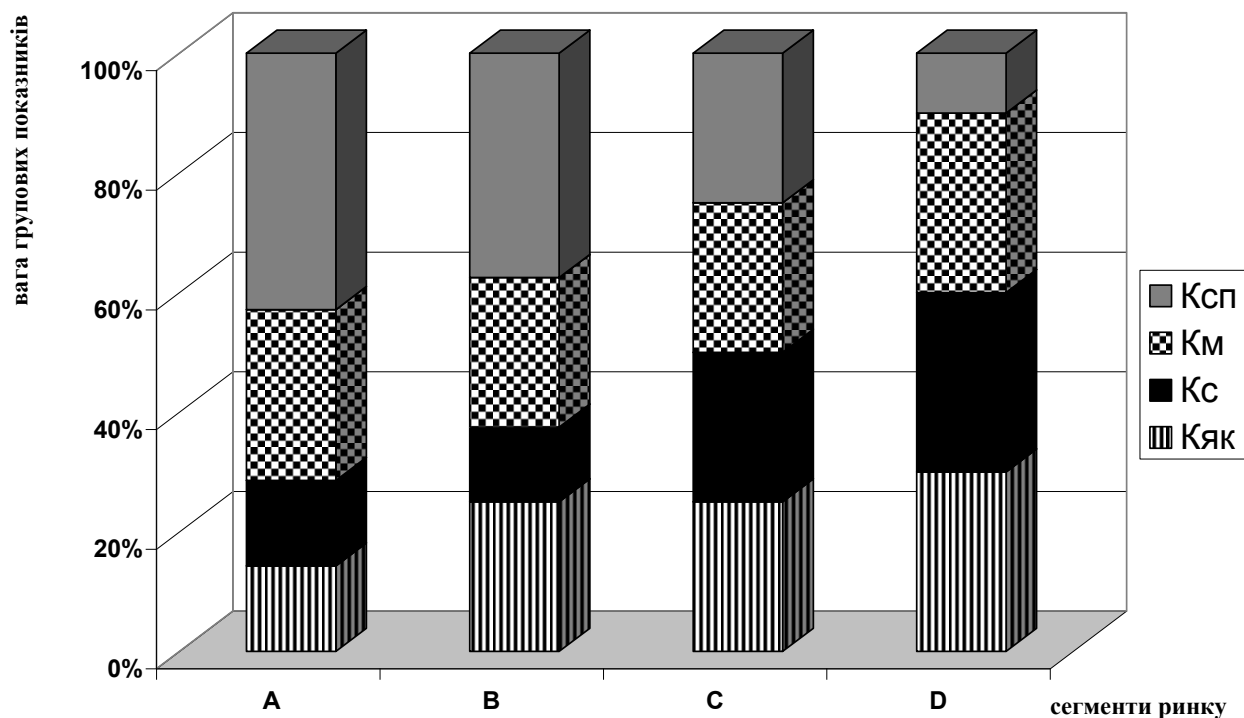

Рис. 1. Питома вага групових показників конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування для різних сегментів ринку

Для впровадження методичного підходу автором було розроблене відповідне програмне забезпечення, яке дозволяє швидко отримати результат оцінки рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки.

Реальне досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції під час практичної господарської діяльності підприємства можливе лише при системному підході до його регулювання. Система регулювання, перш за все, повинна бути націлена на дослідження продукції конкурентів, проведення порівняльного аналізу, виявлення сильних або слабких її сторін та розробку і реалізацію стратегії підвищення рівня конкурентоспроможності своєї продукції, що призведе до збільшення обсягу прибутків за рахунок позитивного економічного ефекту від впроваджених заходів. Алгоритм системи регулювання конкурентоспроможності продукції наведено на рис. 2.

Рис. 2. Системний підхід до регулювання конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування

Основні стратегії розвитку, запропоновані автором, направлені на удосконалення та підтримку конкурентних переваг сільськогосподарської техніки в залежності від вимог кожного сегменту ринку. Серед них: стратегія «ціна - якість», яка має на меті приведення у відповідність якісного рівня і ціни

споживання продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування; стратегія покращення рівня "додаткових конкурентних переваг", яка в практичній діяльності спрямована на покращення показників сервісу аграрної техніки і маркетингового просування продукції на ринок та комбінована стратегія з двох вищенаведених. Обґрунтування вибору стратегії забезпечення конкурентоспроможності продукції повинно здійснюватися з урахуванням її призначення та галузі застосування. При цьому доцільно керуватися особливостями конкретної ринкової ситуації.

Практична реалізація впровадження кожної стратегії здійснюється на основі розробки конкретних заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування.

У другому розділі – **«Аналіз процесу формування конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування»**, відповідно до задач дослідження, здійснено аналіз сучасного стану та визначені пріоритети розвитку ринку сільськогосподарського машинобудування України, проведено порівняльний аналіз конкурентоспроможності продукції основних виробників сільськогосподарської техніки та, в якості апробації авторського методичного підходу, проведено аналіз рівня конкурентоспроможності сівалок вітчизняного виробництва у порівнянні із зарубіжними аналогами.

За результатами аналізу визначено, що ринок сільськогосподарської техніки в Україні ще не сформувався в повному обсязі. Дані державної статистики переконливо показують неухильну тенденцію до зниження її виробництва. На даний час дуже гостро стоїть проблема поступової деградації механізованих технологій у рослинництві через безперервний процес скорочення виробництва вітчизняної сільськогосподарської техніки, фізичне й моральне старіння наявного машино-тракторного парку. Це пояснюється невисокою платоспроможністю більшості підприємств-користувачів цієї галузі, що не дозволяє їм закуповувати техніку в необхідному обсязі та потрібної якості. Заводи-виробники техніки, втративши ринки збуту, згортають виробництво і не модернізують потужності, які завантажені лише на 10 – 20 %. Зношеність технологічного обладнання тут досягає 70 – 80 %, а його середній вік 30 – 35 років.

Визначено, що основою вибору техніки споживачем є відповідність технічних характеристик машини сучасним вимогам, достатній гарантійний строк експлуатації, раціональна вартість, імідж підприємства-виробника і його можливість надати якісні та вчасні сервісні послуги.

Сільськогосподарська техніка вітчизняного виробництва, через свою недостатню якість та надійність, обмежені функціональні можливості та високу ціну, далеко не в повній мірі відповідає вимогам сільськогосподарських виробників. Рівень конкурентоспроможності західної сільськогосподарської техніки вищий за вітчизняну за надійністю та економічністю, ергономічними характеристиками, асортиментом та сервісним обслуговуванням. Машини, які виготовляються, є копіями застарілих конструкцій і не відповідають вимогам

прогресивних технологій. Найбільш вагомим показником рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва є відносно невелика вартість продукції у порівнянні з сучасною імпортною технікою. Таким чином, спостерігається тенденція залежності від закордонного ринку сільгосптехніки. У зв'язку з цим, проблема оцінки і підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільгоспмашинобудування заслуговує на активну увагу

Найбільший попит серед сільськогосподарського устаткування в Україні має посівна техніка. Конкуренція на ринку сівалок України досить жорстка. Найбільшим попитом на ринку посівної техніки користуються сівалки точного висіву для цукрових буряків, які можна швидко переобладнати під висів інших культур.

Частка сівалок виробництва ВАТ «Червона зірка» становить більше 54 %. За обсягами виробництва у 2007 році, серед сільськогосподарських машинобудівних підприємств України, це підприємство зайняло друге місце після ВАТ «Харківський тракторний завод». Але необхідно зазначити, що на ВАТ «Червона зірка» застаріла виробнича база, устаткування морально і фізично зношене, відчувається гострий дефіцит інвестиційних ресурсів і оборотних коштів. Однією з гострих проблем є низька мотивація праці, недосконала система контролю якості продукції. Через це, за останні роки значно зросла виробнича собівартість виготовлення сівалок. Враховуючи домінуюче положення підприємства на ринку, можна стверджувати, що стан галузі сільськогосподарського машинобудування, тенденції її розвитку залежать, в значній мірі, від тенденцій розвитку виробництва на ВАТ «Червона зірка», що, у свою чергу, відображає і загальні тенденції в машинобудуванні країни. Тому, у рамках дисертаційного дослідження, зосереджена увага на проведенні оцінки конкурентоспроможності продукції саме цього підприємства.

В якості апробації авторського методичного підходу проведено аналіз рівня конкурентоспроможності сівалок виробництва ВАТ «Червона зірка» (Україна), «Kleine» (Німеччина) та «KUHN» (Франція). Як об'єкт оцінки зазначених підприємств розглянуті наступні моделі їх сівалок: УПС-12, Multikorn EKS-12 і Pneumasem 2.

Перелік та вагомість показників посівної техніки для проведення сегментування споживачів та оцінювання конкурентоспроможності на різних сегментах ринку виявлені автором на основі аналізу статистичної інформації та експертного опитування дилерських та дистриб'юторських фірм Кіровоградської області, що спеціалізуються на продажу сільгосптехніки.

За результатами сегментування споживачів сівалок Кіровоградської області отримані наступні дані: 50% споживачів віднесено до сегменту С, по 20% споживачів - до сегментів А та D і 10% - до сегменту В. До сегменту А, взагалі, відносяться державні сільськогосподарські та приватні підприємства, які характеризуються низьким рівнем платоспроможності. Для них найбільш важливими показниками є ціна сільгосптехніки та можливість економії палива. До сегменту В, здебільше, відносяться господарські товариства та приватні сільськогосподарські підприємства, які теж характеризуються низьким рівнем

платоспроможності і висувають порівняно невисокі вимоги до аграрної техніки. Представники великих фермерських господарств та виробничі кооперативи віднесено до сегменту D, на якому може реалізовуватися найкраща за всіма показниками сільгосптехніка. Тут споживачі мають високий рівень платоспроможності і, як наслідок, можуть дозволити собі висувати досить високі вимоги до рівня якості та надійності техніки, необхідного сервісного обслуговування, високого іміджу підприємства-виробника. Найбільший сегмент ринку Кіровоградської області - це невеликі фермерські господарства (сегмент С). На даний час, цей сегмент характеризується середнім рівнем платоспроможності споживачів і, як наслідок, середніми вимогами до можливих технічних, економічних, сервісних та маркетингових показників техніки. Його особливості полягають у пошуку моделей техніки, яка б відповідала особливим вимогам застосування у фермерських господарствах.

На базі комплексного дослідження ринку посівної техніки України, в ході анкетування кінцевих споживачів у цільових регіонах Кіровоградської області, виявлені вимоги "адресних" покупців до товару й відповідно перелік параметрів, за допомогою яких було проведено оцінювання рівня конкурентоспроможності сівалок.

На основі розрахованих коефіцієнтів конкурентоспроможності по показникам якості, споживання, сервісу і маркетингового просування продукції визначено значення комплексного показника конкурентоспроможності (рівня конкурентоспроможності) сівалок для кожного сегменту споживачів продукції з урахуванням вагомості кожного з них у загальному наборі показників.

Таблиця 1

Групові та комплексний показники конкурентоспроможності сівалок

Групові коефіцієнти конкуренто - спроможності сівалок	Конкурентоспроможність сівалки УПС-12 у порівнянні з сівалкою Multikorn EKS-12				Конкурентоспроможність сівалки УПС-12 у порівнянні з сівалкою Pneumasem 2			
	Сегменти				Сегменти			
	А	В	С	Д	А	В	С	Д
$K_{як}$	0,828	0,835	0,828	0,834	0,750	0,756	0,751	0,761
$K_{сп}$	1,736	1,743	1,752	1,744	1,622	1,633	1,645	1,633
K_c	0,723	0,722	0,727	0,718	0,599	0,594	0,592	0,594
K_m	0,366	0,362	0,366	0,365	0,361	0,355	0,361	0,358

За підсумками розрахунків оцінки конкурентоспроможності сівалок (табл. 1) зроблено висновок про конкурентоспроможність представленої моделі сівалки УПС-12 (ВАТ «Червона зірка», Україна) у порівнянні з Multikorn EKS-12 («Kleine», Німеччина) та Pneumasem 2 («KUHN», Франція) на сегментах А і В. Одержаний результат можна пояснити низьким рівнем платоспроможності

споживачів цих сегментів, які виставляють порівняно невисокі вимоги до показників якості, сервісу та маркетингового просування сівалки. При цьому, більш вигідним є порівняння вітчизняної сівалки з німецькою моделлю (для сегменту А коефіцієнт конкурентоспроможності складає 1,121, по сегменту В – 1,113), ніж з сівалкою з Франції (відповідно коефіцієнти 1,027 та 1,019). Але для сегментів С і D, де може реалізовуватися найбільш конкурентоспроможна сільськогосподарська техніка, сівалка УПС-12 є неконкурентоспроможною. Однак, при цьому вона має перевагу по цінових характеристиках. Необхідно зазначити, що в порівнянні з німецькою моделлю сівалки Multikorn EKS-12, сівалка УПС-12 має більш високі порівняльні коефіцієнти рівня конкурентоспроможності (для сегменту С - 0,918 та сегменту D - 0,749), ніж з сівалкою Pneumaset 2 (коефіцієнти 0,837 та 0,677 відповідно).

Проведений аналіз свідчить про те, що значення комплексного показника конкурентоспроможності сівалки УПС-12, у порівнянні із зарубіжними аналогами, змінюється для кожного сегмента ринку таким чином, що спостерігається тенденція зниження його рівня від сегмента А до D. Чим вищий рівень платоспроможності споживачів у сегменті, тим нижчим є рівень конкурентоспроможності сівалки вітчизняного виробництва. Сівалка УПС-12 неконкурентоспроможна по технічним, сервісним та маркетинговим показникам на всіх сегментах ринку у порівнянні, як з моделлю сівалки Multikorn EKS-12, так із сівалкою Pneumaset 2. Конкурентоспроможною на всіх сегментах ринку вона є тільки по економічним показникам.

Розрахунок комплексного коефіцієнту конкурентоспроможності продукції та отриманий висновок про її рівень дає можливість розробити відповідні стратегії для підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки.

У третьому розділі – **«Основні напрями підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування»** - розглянуто комплексний підхід до підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування на основі регулювання головних її складових: якості, ціни споживання та інших додаткових переваг продукції; проведено економічне обґрунтування напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки; розроблено механізм здійснення керованого процесу підвищення рівня конкурентоспроможності продукції.

Підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, на нашу думку, полягає у комплексному регулюванні головних її складових, а саме: якості, ціни споживання та інших додаткових переваг. Об'єктами управління, при цьому, є показники конкурентоспроможності продукції, що поступаються аналогічним показникам товарів конкурентів. Як базові, використовуються значення показників тих моделей сільськогосподарської техніки, які мають найбільший рівень конкурентоспроможності. Пріоритетність зміни чинників конкурентоспроможності залежить від рівня соціально-економічного розвитку суспільства, характеристик ринків збуту, на яких реалізується продукція,

потреб конкретних споживачів та можливостей підприємств-виробників. Для цього запропоновано використовувати досвід зарубіжних виробників, а також розробити комплексну програму підвищення рівня конкурентоспроможності і конкурентної стратегії підприємства.

В умовах ринку критерієм високого рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування є кінцеві економічні результати господарювання й економічна ефективність використання ресурсів. Таким чином, аналіз ефективності від реалізації заходів щодо підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки запропоновано провести за наступними напрямками: мінімізація технологічної собівартості виготовлення сівалок за рахунок зниження вартості основних матеріалів, впровадження енергозберігаючих технологій виробництва, підвищення якісних характеристик сільгосптехніки, зниження простоїв; збільшення обсягу виробництва за рахунок регулювання додаткових конкурентних переваг продукції.

Ефективність дії системи регулювання рівня конкурентоспроможності проявляється через зростання значення комплексного показника конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки, що аналізується порівняно з продукцією конкурентів.

Раціональні шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування забезпечують цільове використання інвестиційних ресурсів підприємств, здійснення заходів щодо оптимізації витрат при створенні нової техніки, дозволяють спланувати маркетингові заходи щодо виходу на нові ринки збуту, а також створити умови для ефективного функціонування цивілізованого ринку.

Виходячи з власних можливостей, виробник обирає конкретні параметри, які можуть бути змінені для збільшення величини конкурентоспроможності продукції. Пріоритетними показниками для зміни повинні виступати визначені споживачем вагові коефіцієнти параметрів продукції кожної групи показників.

Запропоновані два способи проведення процедури управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування: «експрес-управління» та «варіативне управління».

«Експрес управління» може бути застосоване для визначення ефекту підвищення комплексного показника конкурентоспроможності продукції від зміни значень групових показників конкурентоспроможності. Але доведено, що більш ефективним способом управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування є «варіативне управління». Воно дозволяє проаналізувати всі можливі варіанти зміни рівня конкурентоспроможності продукції та вибрати найбільш доцільний варіант проведення змін для конкретного сегменту ринку. В результаті формується конкретне технічне завдання для виробництва і збуту продукції, а також визначаються вимоги щодо необхідної цінової політики, системи товароруху і просування сільськогосподарської техніки до споживачів.

Пріоритетними показниками для регулювання конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування виступають

визначені вагові коефіцієнти параметрів кожної групи показників. При цьому, до уваги також беруться потреби споживача та фінансові, виробничі і інші можливості виробника.

Виробник встановлює можливі межі зміни конкретних параметрів конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки та визначає інтервал їх зміни. Для показників, які мають прямий вплив на комплексний показник конкурентоспроможності продукції (показники якості продукції та додаткових конкурентних переваг), виробник визначає верхню межу зміни, а для обернено залежних (показники споживання) - нижню межу.

Інтервал зміни показників (h), що підлягають варіюванню, запропоновано розраховувати за формулою:

$$h = \frac{T_i(\max) - T_i(\min)}{k} \quad (2)$$

де $T_i(\max)$ і $T_i(\min)$ максимальне та мінімальне значення i -го показника конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, що змінюються;

k - кількість інтервалів зміни показників.

Кількість інтервалів зміни показників визначається управлінцем самостійно, виходячи з цілей дослідження.

Після проведених змін виробник отримує варіації можливих значень комплексного коефіцієнту конкурентоспроможності продукції. Виходячи з результатів розрахунку, визначається найбільш прийнятний варіант можливих змін показників конкурентоспроможності продукції.

Перший варіант полягає в тому, що виробник визначає, яке значення комплексного показника конкурентоспроможності він хоче отримати, як кінцевий результат, і визначає, якими саме мають бути відповідні групові коефіцієнти, в залежності від обраної ним стратегії управління.

Другий підхід передбачає зворотну процедуру. Виробник визначає, до якого рівня він може змінити конкретні одиничні показники, в залежності від обраної стратегії, і яке значення відповідного групового коефіцієнту він може отримати, а, також, як це вплине на зміну значення комплексного показника конкурентоспроможності конкретної моделі техніки.

У зв'язку із великою кількістю складних розрахунків, необхідних для прийняття рішення щодо управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, розроблена відповідна комп'ютерна програма, що дозволяє швидко провести обробку результатів дослідження. Вона має високий ступінь адаптивності та застосовується підприємствами – виробниками, споживачами, продавцями продукції сільськогосподарського машинобудування для оцінки та аналізу конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського

машинобудування для різних сегментів ринку; виділення цільових сегментів ринку; моделювання й прогнозування конкурентоспроможності продукції; виявлення наявності і рівня конкурентних переваг товару порівняно з товаром-зразком за кожним окремим показником; прийняття рішення про початок виробництва або зняття товару з виробництва, доцільності зусиль з підвищення його конкурентоспроможності тощо.

ВИСНОВКИ

Дисертація присвячена вирішенню важливої наукової задачі - аналізу конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування та пошуку шляхів її підвищення. В результаті проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. На основі узагальнення теоретичних підходів сформульоване визначення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, як властивість сільськогосподарської техніки, що характеризується ступенем реального або потенційного задоволення нею конкретних потреб споживачів на конкретному сегменті ринку у порівнянні з аналогічною технікою. Доведено, що конкурентоспроможність продукції більш повно розкривається через систему її показників. З урахуванням вимог конкретного ринку конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування, зумовлюється найбільш прийнятним, як для споживачів, так і для виробників, співвідношенням між рівнем якості продукції, рівнем витрат на її придбання й використання, рівнем сервісу і рівнем її маркетингового просування.

2. Доведено, що визначальною умовою успішності прийняття управлінських рішень щодо посилення конкурентних позицій продукції на ринках збуту стає об'єктивна і своєчасна кількісна оцінка конкурентоспроможності продукції. Проведено класифікацію методичних підходів до визначення конкурентоспроможності продукції з урахуванням їх базових ознак, що створює передумови обґрунтованого вибору виробником методу її оцінювання. В економічній науці досі не проводилося окремих досліджень по розробці механізму оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування. Вітчизняні підприємства потребують науково обґрунтованого методичного підходу до визначення конкурентоспроможності своєї продукції з урахуванням відмінностей різних сегментів ринку, який можна було б використати в практичній діяльності.

3. Запропоновано методичний підхід, який дозволив провести кількісну оцінку комплексного показника рівня конкурентоспроможності продукції на різних сегментах ринку. Здійснено групування цих показників за чотирма основними блоками та визначена вагомість кожного з них з позицій, як споживачів, так і фахових експертів. Запропоновано для розгляду конкретні ознаки сегментації ринку споживачів сільськогосподарської техніки в залежності від рівня їх платоспроможності. Розроблено методичний підхід, що

дозволяє проводити порівняння різних видів продукції вітчизняних виробників з існуючими аналогами. Це дає можливість виявити її переваги та недоліки. Проведений розрахунок комплексного показника конкурентоспроможності продукції дає можливість визначитися стосовно відповідної стратегії, що забезпечить підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування. Доведено, що стабільні конкурентні переваги можна забезпечити завдяки забезпеченню раціональної якості продукції, покращення рівня сервісу та маркетингового просування продукції на ринок.

4. В результаті дослідження стану ринку сільськогосподарського машинобудування України встановлено, що на даний час дуже гостро стоїть проблема поступової деградації механізованих технологій у рослинництві через безперервний процес скорочення виробництва вітчизняної сільськогосподарської техніки, фізичне й моральне старіння наявного машинно-тракторного парку. Це пояснюється невисокою платоспроможністю більшості підприємств-користувачів цієї галузі, що не дозволяє їм закуповувати техніку в необхідному обсязі та потрібної якості. Доведено, що основою вибору техніки споживачем є відповідність технічних характеристик продукції сучасним вимогам, достатній гарантійний строк експлуатації, раціональна вартість, імідж підприємства-виробника та можливість надати якісні сервісні послуги, тощо.

5. В процесі апробації запропонованого методичного підходу, проведено оцінку рівня конкурентоспроможності посівної техніки. Як результат встановлено, що рівень конкурентоспроможності зарубіжної сільськогосподарської техніки значно вищий за вітчизняний. Найбільш вагомим показником рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва є незначна споживча вартість продукції. Результати проведеного дослідження свідчать, що рівень комплексного показника конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва змінюється для кожного сегмента ринку: чим вищий рівень платоспроможності споживачів у сегменті, тим нижчим є рівень конкурентоспроможності продукції. Результати процесу апробації дають можливість вітчизняним виробникам здійснювати керований процес управління рівнем конкурентоспроможності продукції в залежності від особливостей її реалізації на ринку.

6. Встановлено, що досягнення високого рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування можливе лише при системному підході до його управління. Ефективність процесу управління зумовлена зростанням рівня комплексного показника конкурентоспроможності продукції. Виходячи з можливостей виробника та вимог споживачів визначені два основних способи управління конкурентоспроможністю продукції, а саме: «експрес-управління» та «варіативне управління». Перший застосовується для визначення ефекту від зростання комплексного показника конкурентоспроможності продукції при зміні значень одиничних показників. Більш ефективним є другий спосіб, що

дозволяє проаналізувати всі можливі варіанти зміни рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування та вибрати найбільш доцільний варіант.

7. У зв'язку із великою кількістю складних розрахунків, необхідних для оцінки та прийняття рішення щодо управління конкурентоспроможністю продукції, розроблена ефективна комп'ютерна програма, що дозволяє швидко виконувати складні розрахунки з метою оцінки та прийняття відповідних рішень в процесі вибору та прийняття відповідної стратегії управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування. Використання результатів дослідження у виробничій діяльності підприємств дає можливість керівництву підприємств, інвесторам та споживачам об'єктивно оцінювати рівень конкурентоспроможності продукції на цільових сегментах вітчизняного ринку, а також дозволяє визначитися стосовно стратегії управління конкурентоспроможністю продукції з урахуванням перспективних напрямків зміцнення конкурентних позицій вітчизняних підприємств в умовах зростаючої конкуренції на ринку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

статті у наукових фахових виданнях

1. Павлова О.В. Методичні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності продукції / О.В. Павлова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. - 2006. - Вип. 10, ч. I.- С. 44-51.

2. Павлова О.В. Фактори та показники формування конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Держава та регіони. - 2007. - № 3. - С. 173-176.

3. Павлова О.В. Система управління конкурентоспроможністю продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету - 2007. - Вип. 11. – С. 261-267.

4. Павлова О.В. Комплексний підхід до підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Науковий вісник Чернівецького торговельно – економічного інституту. – 2007. - Вип. IV. – С. 197-205.

5. Павлова О.В. Підходи до оцінки конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Економіка: проблеми теорії та практики – 2008. - Випуск 236, Т. IV. - С. 806-814.

6. Павлова О.В. Методичні основи визначення комплексного показника конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Вісник Сумського державного університету. – Серія: Економіка. – 2008. - № 2. – С. 193 – 200.

за матеріалами конференцій

7. Павлова О.В. Основні підходи до визначення конкурентоспроможності продукції / О.В. Павлова // Розвиток наукових досліджень 2006: міжнар. наук.– практ. конф., 27-29 лист. 2006 р.: тези доп. – Полтава, 2006. – С. 110-113.

8. Павлова О.В. Податкове й митне регулювання конкурентоспроможності підприємства / О.В. Павлова // Стан і проблеми оподаткування в умовах ринкової економіки: міжнар. наук.– практ. конф., 24 лист. 2006р.: тези доп. – Донецьк, 2006. – С. 311-313.

9. Павлова О.В. Ієрархія поняття «конкурентоспроможність» / О.В. Павлова // Макроекономічна політика в Україні: проблеми науки та практики: міжнар. наук.– практ. конф., 20-21 лист. 2007р.: тези доп. - X., 2007. – С. 89-91.

10. Павлова О.В. Сучасні тенденції ринку продукції сільськогосподарського машинобудування України / О.В. Павлова // Nauka: teoria i praktyka – 2007: Materiały czwartej Międzynarodowej naukowo – praktycznej konferencji, 16-31 sierpnia 2007 roku – Przemyśl, 2007.- С. 90-91.

11. Павлова О.В. Методи посилення конкурентних переваг підприємства / О.В. Павлова // Альянс наук: вчений-вченому: міжнар. наук.– практ. конф., 7-8 трав. 2007 р.: тези доп. – Донецьк, 2007. – С. 19-21.

12. Павлова О.В. Конкуренція як механізм забезпечення ефективності, пропорційності та динамічності роботи підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В. Павлова // Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2007: междунар. научн.– практ. конф., 15-25 дек. 2007 г.: тезисы докл. – Одесса, 2007. - С. 50-51.

13. Павлова О.В. Шляхи здійснення керованого процесу підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки / О.В. Павлова // Věda a technologie: krok do budoucnosti – 2008: Materiály IV mezinárodní vědecko – praktická conference, 1-5 března 2008 roku. – Praha, 2008.- С. 28-30.

14. Павлова О.В. Номенклатура показників конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування / О.В.Павлова // Современные направления теоретических и прикладных исследований 2008: междунар. научн.– практ. конф., 15-25 марта 2008 г.: тезисы докл. – Одесса, 2008. – С. 40-41.

15. Павлова О.В. Світовий досвід функціонування систем управління конкурентоспроможністю продукції / О.В. Павлова // Наука – виробництву, 2008: міжнар. наук.– практ. конф., 17 квіт. 2008 р.: тези доп. – Кіровоград, 2008. – С. 150-151.

16. Павлова О.В. Показники якості сервісу як складова визначення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки / О.В. Павлова // Научно пространство на Европа - 2008: Материали за 4-а междунар. научн. – практ. конф., 15-30 апр. 2008 г. – София, 2008. – С. 54-55.

АНОТАЦІЯ

Павлова О.В. Конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2008.

Дисертацію присвячено розробці науково-методичного підходу до оцінки та регулювання конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування України. Визначено економічний зміст поняття «конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування». Обґрунтовано систему показників конкурентоспроможності сільгосптехніки. Розглянуто існуючі методичні підходи до оцінки рівня конкурентоспроможності продукції, визначено переваги і недоліки кожного з них та запропоновано авторський методичний підхід. Проведено аналіз стану і тенденцій розвитку ринку продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування України. Проведено кількісну оцінку конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки на прикладі підприємств, що випускають посівну техніку. Розроблено систему регулювання рівня конкурентоспроможності продукції при розробці планів стратегічного розвитку підприємств. Розроблено спеціальне програмне забезпечення проведення розрахунку конкурентоспроможності продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування та управління її рівнем

Ключеві слова: конкурентоспроможність продукції, оцінка конкурентоспроможності сільськогосподарської техніки, конкурентні переваги, система показників конкурентоспроможності продукції, система регулювання конкурентоспроможності.

АННОТАЦИЯ

Павлова О.В. Конкурентоспособность продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения. Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - Классический приватный университет, Запорожье, 2008.

Диссертационная работа посвящена исследованию проблемы оценки и обеспечения конкурентоспособности продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения.

На основе анализа и систематизации существующих взглядов на понятие «конкурентоспособность продукции», в работе определено экономическое содержание понятия «конкурентоспособность продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения». Обоснована система показателей конкурентоспособности сельхозтехники. Проведена классификация существующих методов оценивания конкурентоспособности продукции,

обоснованы приоритеты ее регулирования и разработан новый методический подход относительно решения актуальной научной задачи по оцениванию и управлению уровнем конкурентоспособности сельскохозяйственной техники. Эти теоретико-методические разработки имеют важное значение для повышения эффективности работы предприятий машиностроительного комплекса Украины.

Предложенный автором методический подход позволяет количественно определить комплексный показатель уровня конкурентоспособности продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения на разных сегментах рынка с помощью единичных и групповых показателей конкурентоспособности аграрной техники. Проведенный расчет комплексного показателя конкурентоспособности и полученный вывод о ее уровне, дает возможность разработать соответствующие стратегии для повышения конкурентоспособности сельскохозяйственной техники. Доказано, что стабильные конкурентные преимущества можно обеспечить благодаря рациональному качеству продукции и ее дополнительным конкурентным преимуществам

Проведен анализ состояния и тенденций развития рынка продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения Украины. В качестве апробации предложенного методического подхода, проведена оценка уровня конкурентоспособности посевной техники. По итогам расчетов сделан вывод о том, что уровень конкурентоспособности западной сельскохозяйственной техники на порядок выше отечественной по показателям качества, сервисным и маркетинговым показателям. Наиболее весомым показателем уровня конкурентоспособности продукции отечественного производства является только относительно небольшая стоимость продукции по сравнению с современной импортной техникой. Результаты апробации позволяют производителю осуществлять управляемый процесс повышения уровня конкурентоспособности продукции.

Реальное достижение высокого уровня конкурентоспособности сельскохозяйственной техники, во время практической хозяйственной деятельности предприятия, возможно лишь при системном подходе к его регулированию. Эффективность процесса регулирования проявляется через рост значения комплексного показателя конкурентоспособности продукции.

Исходя из возможностей производителя и требований потребителей определены два основных способа управления конкурентоспособностью продукции, а именно «экспресс-управление» и «вариативное управление». Первый применяется для определения эффекта повышения комплексного показателя конкурентоспособности продукции в результате изменения значений единичных показателей. Более эффективным является второй способ, который позволяет проанализировать все возможные варианты изменения уровня конкурентоспособности сельскохозяйственной техники и выбрать наиболее целесообразный вариант.

Разработано специальное программное обеспечение проведения расчета и управление уровнем конкурентоспособности продукции предприятий сельскохозяйственного машиностроения.

Использование результатов исследования в производственной деятельности предприятий сельскохозяйственного машиностроения дает возможность руководителям предприятий, инвесторам и работникам отдела маркетинга объективно оценить уровень конкурентоспособности продукции на целевых сегментах рынка, выработать рекомендации по повышению ее конкурентоспособности, сформировать конкретное техническое задание на производство и сбыт продукции, определить требования относительно необходимой ценовой политики и системы продвижения сельскохозяйственной техники к потребителям.

Ключевые слова: конкурентоспособность продукции, оценка конкурентоспособности сельскохозяйственной техники, конкурентные преимущества, система показателей конкурентоспособности продукции, система регулирования конкурентоспособности продукции.

S U M M A R Y

Pavlova O.V. Products compatibility of agricultural machine-building enterprises. – Manuscript.

Thesis for an academic degree of the Candidate of Economic Sciences by speciality 08.00.04 – Economy and enterprise management. – Classic Private University, Zaporozhia, 2008.

The Thesis is devoted to the working out of the scientific and methodical approach to the evaluation and regulation of products compatibility of agricultural machine-building enterprises of Ukraine. Economic meaning of the term “products compatibility of agricultural machine-building enterprises” is given. The system of indexes of compatibility of agricultural machine-building is proved. Present methodic approaches to evaluation of level of products compatibility are studied, advantages and disadvantages of each of them are defined and author’s methodic approach is suggested. Analysis of state and tendencies of the development of the market for products of agricultural machine-building enterprises of Ukraine is carried out. Quantitative assessment of compatibility of agricultural machinery is held on the example of the enterprises which produce sowing machinery. The regulation system of products compatibility is worked out, that should be used while planning their strategic development. Special software for making calculations and level control of products compatibility of agricultural machinery is presented.

Key words: products compatibility, evaluation of compatibility of agricultural machinery, competitive advantages, system of indexes of products compatibility, regulation system of compatibility.